

BÆRUM
KOMMUNE

Hikikomori - alvorlig sosial tilbaketrekning

Erfaringer og refleksjoner fra arbeid med barn og unge som strever med å gå på skole. – Fra ideer til (sam)handling.

Hanne Naug, Ressursteam for ungdom

Anja Elton Proskurnicki, Utekontakten

Pål Gustavsen, Oppfølgingstjenesten Akershus fylkeskommune

Sammen skaper vi fremtiden

MANGFOLD - RAUSHET - BÆREKRAFT

Innovasjon og fagutvikling

- ▶ Idéer kommer ofte nedefra
 - ▶ Det har vært avgjørende for oss å ha ledere som gir rom for nytenkning
 - ▶ Starter ofte med en opplevelse av at det man gjør ikke fungerer godt nok for alle
- ▶ Finne gode og relevante samarbeidspartnere
- ▶ Se nye muligheter i eksisterende tilbud

Hikikomorinettverket

- ▶ Fra 2015
- ▶ Utekontakten, Ressursteam for ungdom og Oppfølgingstjenesten/Veiledningssenteret Asker og Bærum (Akershus fylkeskommune)
- ▶ 3 instanser med felles fokus og interesse for alvorlig tilbaketrekningsproblematikk
- ▶ Mange ungdommer vi ikke greide å hjelpe

- ▶ Faste møter ca tre ganger i halvåret hos Utekontakten
 - ▶ Drøfte utvikling av konkrete tiltak
 - ▶ Samarbeid om rekruttering til pågående og nye tiltak
 - ▶ Drøfte systemutfordringer og av til enkeltsaker (anonymt)
 - ▶ Fagutvikling og formidling

HIKIKOMORI

When you Suck at Everything in Life, just Retreat to your bedroom & never come out!

Når løsningen blir problemet

- ▶ Tilbaketrekning som løsningsforsøk
- ▶ Ungdommen opplever sin situasjon som vanskelig. «Løsningen» blir å trekke seg tilbake for å slippe å forholde seg til den.
- ▶ Omgivelsene blir lett mest bekymret for skolefraværet, mens ungdommen selv har helt andre bekymringer.
- ▶ Fraværet utvikler seg til å bli et problem i seg selv.

Hvorfor et økende problem?

- ▶ Det er høye krav til vellykkethet: prestasjon og presentasjon (Ungdata)
- ▶ Det er mer attraktivt å være hjemme enn det var før: tv, filmer, pc, dataspill, sosiale medier
- ▶ Endringer i skolesystemet (reform 94, 6-åringer i skolen, «fritt» skolevalg, kunnskapsløftet osv.)
- ▶ Færre alternativer til skole i dag enn før

Skolefravær og tilbaketrekning

Årsaker på mange nivåer (1)

- ▶ **Individ:** for eksempel nevrobiologisk sårbarhet, traumer, psykiske eller fysiske lidelser, rusproblematikk, lærevansker osv.
- ▶ **Familie:** for eksempel konflikter i familien, manglende struktur, sykdom, dysfunksjonell kommunikasjon, endringer i familiesituasjon, vold eller rusmisbruk
- ▶ **Sosialt:** for eksempel problemer knyttet til venner/mangel på venner, mangel på tilhørighet, mobbing

Årsaker på mange nivåer (2)

- ▶ **Skole:** for eksempel hyppige lærerbytter, høyt lærerfravær, manglende struktur og forutsigbarhet, dårlig klassemiljø, ikke tilpasset opplæring
- ▶ **I lokalmiljøet:** for eksempel subkulturelle trender og holdninger til skole, nærmiljø med lite rom for annerledeshet
- ▶ **Samfunnsmessige og kulturelle forhold:** for eksempel sterkt fokus på prestasjon, «generasjon perfekt». Skolepolitikk

Utdanning. En sykmeldt arbeidstager får ikke merkelappen jobbvegrevr. Skolen bør lære av Inkluderende Arbeidsliv

Debatt

Gunn-Tove Minde
sosiolog og første-
lektor, Høgskolen
i Hørstad

Silje Mæhle
sosiolog og bote-
skolelektor, Høg-
skolen i Hørstad

Skolevegving er et begrep som ikke kan sees adskilt fra begrepet skoleuttrøting. Begrepet skolevegving kan være stigmatiserende, fordi det ensidig henviser til at det er uferd med barna/familiene. En sykmeldt arbeidstager får ikke merkelappen jobbvegrevr. I slike tilfeller gjør NAV en nyansert vurdering av om det kan være arbeidsmiljøet eller arbeidsplassen som

medfører utøsting fra arbeidslivet. I tillegg ser man på innsettene for inkluderende arbeidsliv (IA). Hvor er det en tilsvarende nyansert tilnærming til IA-arbeid i skolen?

Går fri for kritiske blikk

Faglitteraturen om barn og unge som dropper ut av skolen, er i for stor grad blitt beskrevet av behandlere med søkelys på individ eller familie. En ensidig forståelse av eleven/familien som et av problemene, er uheldig og utilstredelig når det gjelder å forstå utviklingen av skolevegving. Fagfolk ender opp med å forklare adferden til barna og familiene ut fra deres personlige egenskaper og livsproblemer.

Fokusset på individer fører til at foreldrene og barna selv blir tillagt mye av ansvaret og blir ufrivillig eiere av problemet. Ungdommens symptomer blir forklart som resultat av psykologiske urela-

sjonelle problemer. Samfunnet, kulturen og skolesystemet får mindre oppmerksomhet. De går fri for fagfolkens kritiske blikk.

Hierarkisk skolesystem

En mer nyansert metode vil være å avdekket momenter som samlet fører til skolevegving og skoleuttrøting. Skoleuttrøting handler om elever som ikke tilpasser seg skolesystemet og støtes ut. Systemet stigmatiserer og krenker i den beste hensikt. I et hierarkisk skolesystem er det ikke gitt at man ser se elevens livsverden og egenart. Samtidig tilpasser lærerne seg ledelsens og kollegas virkelighetsforståelse fremfor å være advokater for elevene.

Hvorfor ikke få i gang skoler basert på tanlegangen fra inkluderende arbeidsliv- og vie større oppmerksomhet til forebygging og folkehelse i skolen?

AFTENPOSTEN

3. AUGUST 2015

Perspektiver

- ▶ Frafall versus skoleutstøting
 - ▶ Er vi jobbvegrere når vi er borte fra jobb?
- ▶ I arbeidslivet er fravær mål på arbeidsmiljø
 - ▶ Tenker vi sånn for elever?

System vs. individ

"Mye av forskningen på frafall i videregående opplæring studerer hvilke faktorer ved eleven som øker sannsynligheten for frafall. Når over 30 prosent av elevene ikke når studie- eller yrkeskompetanse, er det imidlertid først og fremst faktorer ved systemet som svikter. Svak gjennomføring må derfor betraktes som en systemfeil" (NOU 2009: 18, 2009, s.172).

- ▶ Ender vi med å prøve å løse systemproblemer på individnivå?
- ▶ Og vil det virke?

Muligheter i arbeidet med tilbaketrekking

- ▶ Fra individarbeid til inkluderingsarenaer – Hva nytter i sosialt arbeid?
- ▶ Fokus på fellesskap og normalisering (for eksempel Spillhuset og Snøhvit-jentegruppe)
- ▶ Relasjonsarbeid i en fritidskontekst der du kan bidra i ulik grad/på ulike måter. Gjensidige og anerkjennende relasjoner.
- ▶ Fra problem til ressurs – Gi tid, gjøre oss relevante, bevissthet rundt språk/kategorisering (feks. «skolevegner»), slutte å gjøre ting som ikke fungerer i stedet for å legge ansvar på individer som ikke passer inn i systemmalen.
- ▶ Fasilitere for aktivitet i et miljø der du er bra nok som du er!
- ▶ Trygghet, ressurs/mestringsperspektiv, og endringskapende prosesser der fokus flyttes fra individ til kontekst.

Vårt arbeid med nye tilhørighetsarenaer

- ▶ Spillhuset
- ▶ Nettbasert undervisning på Helset gjennom Sandvika vgs
- ▶ Mulighet for ungdomsskolene til å bruke lokalene på dagtid
- ▶ Cosplay-gruppe med verkstedet «Flisespikkeriet» på Helset
- ▶ Dungeons and Dragons-gruppe
- ▶ Programmering og robotbygging
- ▶ Gaming støttekontakt
- ▶ Snøhvit, jentegruppe
- ▶ Spillverket (samarbeid Asker og Bærum)
- ▶ Droneflyvning og RC-biler

De usynlige

Sandvika-modellen – En suksesshistorie om å hindre utenforskap

Alle vil, kan vi?

PÅL GUSTAVSEN, VEILEDNINGSSENTERET

Sandvika modellen - web-undervisning med fokus på sosial aktivering

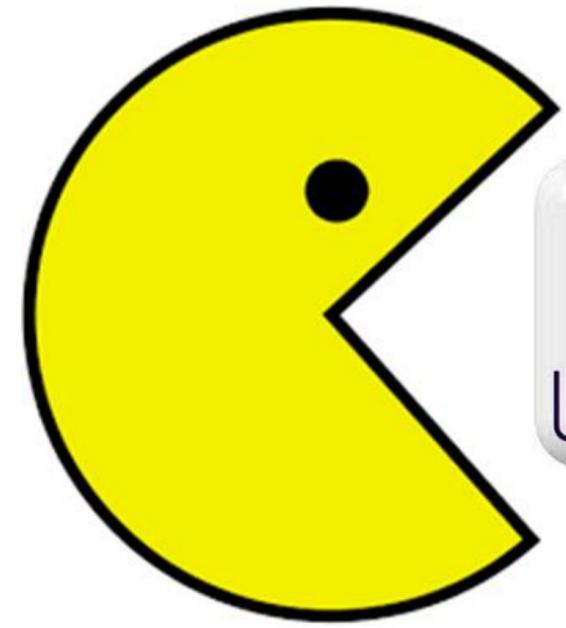
Publisert: 13.05.2019 / Sist endret: 28.05.2019

Sandvika modellen - web-undervisning med fokus på sosial aktivering - et samarbeid mellom Sandvika vgs, oppfølgingstjenesten ved veiledningssenteret i Asker og Bærum, Utekontakten og Spillhuset i Bærum. En suksesshistorie om å hindre utenforskap.

Fra spillhuset på Helset Foto: Sandvika vgs

Undervisningen som er et alternativ til vanlig klasseromsundervisning gjennomføres i enkeltfag i moduler etter lærerplanmål for studiespesialiserende (vg1) første trinn.

Tilbakemeldinger fra foresatte:

"Et tilbud til ungdom som av en eller annen grunn ikke får til å gå på skolen. Dette tilbudet legger til rette for at ungdommen kan ta noen fag selv om de ikke går på skolen. Dette har vært en lettelse for vår familie og en start på en helt ny hverdag. Det å oppleve mestring betyr alt. "

"Hei

Vi ønsker å gi tilbakemelding på spesial-opplegget Sandvika Vgs har kjørt på Spillhuset Bekkestua hvor vår sønn "Lars" har deltatt. Vi forstår det slik at dette har vært en pilot og at dere nå vurderer hvordan dette skal videreføres. Håper dette bidrar til forståelse av viktigheten av en god videreføring.

For "Lars" har dette vært en fantastisk mulighet å endelig få et tilbud om opplæring som er tilpasset på en slik måte at han kan få ut sitt potensiale. "Lars" føler nå, antagelig for første gang siden han begynte på barneskolen, at han mestrer skolefag. Dette har gjort noe med hele "Lars", som til tider har vært langt nede, og han ser nå lysere på livet. Vi er særdeles fornøyet med tilbudet.

"Lars" har hatt betydelige utfordringer fra starten av barneskolen hvor det tidlig ble påvist dysleksi og lærevansker av non-verbal karakter. På ungdomsskolen falt "Lars" temmelig raskt ut og endte opp uten noen karakterer og med fravær på 80-90 %. Han startet på en videregående skole men etter 1,5 år med mye fravær, lite mestring og ingen karakterer, ga han også opp dette."

Det var på dette tidspunktet vi fikk kontakt med Oppfølgingstjenesten som informerte oss om spesialtilbudet på spillhuset. På tross av at "Lars" nå også har fått ME diagnose har han fullført Samfunnsfag og Naturfag og klart å få gode karakterer takket være dette fantastiske tilbudet. Selv om selve opplæringen bare er e dag i uken er nå "Lars" i tillegg motivert til å gjøre en betydelig innsats hjemme for å gjennomføre faget. For "Lars" er dette tilbudet uvurderlig i forhold til hans tro på seg selv og hans mulighet til å fullføre en videregående skoleopplæring.

"Lars" ser nå frem til å fortsette med neste fag.

Ressursteam for ungdom; arbeid med skolefravær, frafall og tilbaketrekning

Illustrasjon av Iben Sandemose

Tilbud til foreldre

- ▶ Mange av disse ungdommene er utilgjengelige for hjelpeapparatet
- ▶ Foreldrene er de som er nærmest, har tilgang på ungdommene
 - ▶ Derfor viktig å ha tilbud rettet mot foreldrene, som er i en særstilling for å bidra til endring
 - ▶ Ofte mye avmakt. Gi foreldre tro på at de kan påvirke

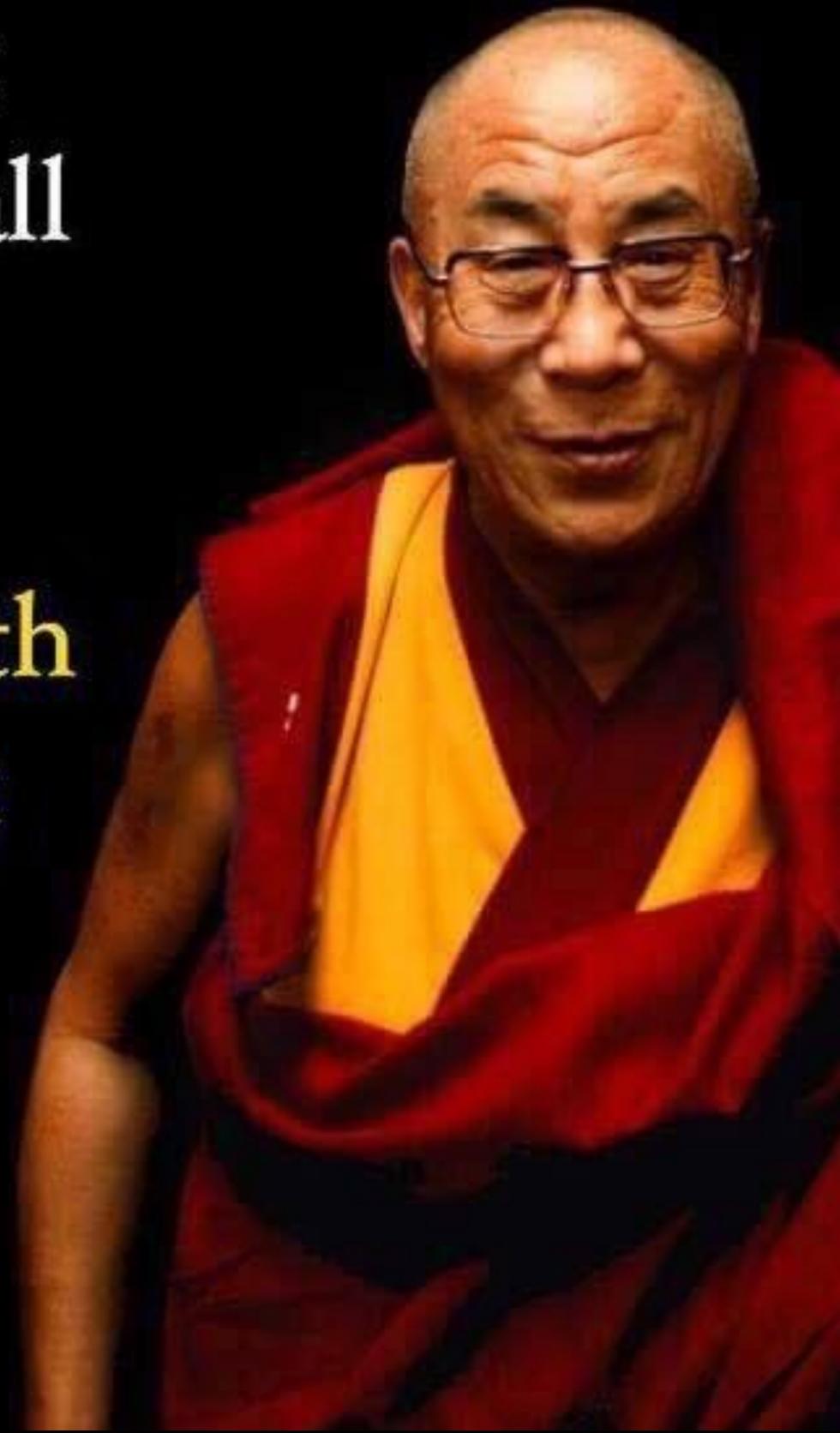
Tilbud om temakvelder for foreldre

«Temakvelder for foreldre med ungdom som av ulike grunner ikke får til å gå på skole for tiden»

- ▶ 4 ganger à 2 t
- ▶ Samarbeid med Utekontakten, OT og Spillhuset
- ▶ Gruppe for ungdomsskole og videregående
- ▶ Egne temakvelder for foreldre med barn i 5.-7. klasse
- ▶ Temamøter for foreldre med ungdom CFS/ME (ME som subgruppe av ungdom med fravær)

"If you think
you're too small
to make a
difference...
try sleeping with
a mosquito in
the room."

- Dalai Lama

Etter temakveldene

- ▶ 1-2 individuelle konsultasjoner (à 1,5 t)
- ▶ Tilbud om kontakt med Oppfølgingstjenesten AFK (10. klasse)
- ▶ Tilbud om foreldreveiledningsgruppe «På bølgelengde med tenåringen»

BÆRUM
KOMMUNE

FRAVÆRSRUTINER

Tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid

Dette vet vi påvirker barn og ungdom, uavhengig av fraværets opprinnelige funksjon:

TILTAKSSIRKELEN:

(Anneli Otnes, 2016)

Hva er god hjelp?

- ▶ Hva trenger mennesker for å leve gode liv?
- ▶ Hvordan kan vi best bidra til at mennesker opplever tilhørighet, mening og anerkjennelse? (Per Fugellis «bygggestener» til et godt liv)
 - ▶ I terapirommet?
 - ▶ Eller jobbe sammen med andre om å skape gode inkluderingsarenaer ?
- ▶ Folkehelsearbeid

Innovasjon og fagutvikling

- ▶ Idéer kommer ofte nedenfra
 - ▶ Det har vært avgjørende for oss å ha ledere som gir rom for nytenkning
 - ▶ Starter ofte med en opplevelse av at det man gjør ikke fungerer godt nok for alle
- ▶ Finne gode og relevante samarbeidspartnere
- ▶ Se nye muligheter i eksisterende tilbud
 - ▶ Tilrettelegging i skole (Alle vil!)

*«Det skal en hel landsby til for å
oppdra et barn»*

Kontaktinformasjon

- ▶ Hanne Naug, Ressursteam for ungdom
Hanne.naug@baerum.kommune.no
- ▶ Anja Elton Proskurnicki, Utekontakten
Anja.proskurnicki@baerum.kommune.no
- ▶ Pål Gustavsen, Oppfølgingstjenesten Akershus fylkeskommune
Pal.Gustavsen@afk.no